

Puolueiden kannattajien luottamus mediaan

JUKKA SIVONEN & ARTTU SAARINEN

Johdanto

Puolueilla ja medialla on perinteisesti ollut hivenen ristiriitainen suhde. Jo presidentti Mauno Koivisto vertasi aikoinaan toimittajia populilaumaan. Viime vuosina erityisesti populistien ja valtamedian suhde on ollut toistuvasti esillä (Ylä-Anttila 2018). Suomessa perussuomalaisten poliitikot ovat toistuvasti kuvanneet valtamediaa epäluotettavaksi liberaalin eliitin puolustajaksi. Esimerkiksi puolueen entinen puheenjohtaja Timo Soini on pyrkinyt kääntämään katseen valemmedian tai vaihtoehtomedian kritiikin sijaan valtavirtamedian, liberaalin eliitin ja tutkijoiden puutteelliseen ymmärrykseen oikeasta totuudesta (Vuorelma 2017).

Vastaavia vastakkainasetteluja liberaalien ja konservatiivien välillä on myös monissa muissa länsimaissa (Sunstein 2017). Esimerkiksi Yhdysvalloissa republikaanien ja demokraattien kannattajien välillä on syntynyt Trumpin valtaannousun myötä entistäkin suurempi ero paitsi luottamuksessa mediaan, myös erityisesti siinä, miten positiivisesti suhtaudutaan median rooliin politiikan vahtikoirana. Vuonna 2017 demokraateista noin 90 prosenttia piti median roolia politiikan vahtikoirana merkittävänä tai tärkeänä, kun vastaava luku republikaanien kannattajilla oli reilut 40 prosenttia (Barthel & Mitchell 2017).

Yhdysvalloissa luottamus valtamediaan on toki ollut jo pitkään varsin heikko. Suomalaisten medialuottamus on vastaavasti kansainvälisten vertailujen perusteella poikkeuksellisen korkealla tasolla (esim. Hoelig 2016; Newman & al. 2017). Reuters-instituutin tutkimuksessa (Newman & al. 2017) mukana olevista 36 maasta Suomessa luotetaan eniten sekä uutisiin yleensä että vastaajien itse seuraamiin uutisiin. Analyysissa esitetään, että tämä liittyy suomalaisen mediakentän ja journalistien objektiivisuuden ja itsenäisyyden lisäksi sii-

hen, että valtavirtamedia ei ole poliittisesti jakautunut. (Newman & al. 2017.)

Vaihtoehtomedioiden ja valemmedioiden rooli on ollut pitkään Suomessa varsin pieni. Viimeisten muutamien vuosien aikana rooli on kuitenkin hivenen kasvanut. Esimerkiksi erityisesti valemmedia MV-lehti on saanut varsin paljon huomiota. Aiempi tutkimus on tuonut esille, että nimenomaan perussuomalaisten jäsenten keskuudessa MV-lehteen luotetaan selvästi useammin kuin muissa puolueissa (Koivula & al. 2016). Itse asiassa muissa puolueissa MV-lehteen ei luoteta käytännössä lainkaan. Kansainvälisen tutkimuksen mukaan valemmedioiden lukijat luottavat vähemmän valtavirtamediaan (Jacob & al. 2010). Suomessa ei ole erikseen tutkittu tätä yhteyttä, mutta samanlaisen yhteyden voisi olettaa löytyvän.

Huolimatta kotimaisen median yhtenäisyydestä perinteiset tiedotusvälineet ovat murroksessa, kun esimerkiksi sanomalehtien levikit ovat yleisesti ottaen pienentyneet. Toisaalta medioituminen eli median kasvanut rooli yhteiskunnassa on samaan aikaan rinnalla kulkeva kehitystrendi. Median rooli politiikassa on kasvanut tällä vuosituhanella erityisesti sosiaalisen median myötä (esim. Noppari & Niemi 2017).

Politiikan keskeinen uusi jakolinja kulkee liberaaleja ja ekologia arvoja kannattavien sekä nationalististen konservatiivien välillä (esim. Hooghe & al. 2002; Dalton 2014). Selkeimmin tämä ristiriita näkyy Suomessa vihreiden ja perussuomalaisten välillä (Westinen 2015). Tätä ristiriitaisuutta ruokkii myös media ja erityisesti sosiaalinen media. Onkin kiinnostavaa tarkastella, näkyykö kyseinen ristiriitaisuus myös poliittisten puolueiden kannattajien medialuottamuksessa.

Politiikan ja median suhdetta on tutkittu jo pitkään niin politiikan kuin viestinnän tutkimuksen

saralla. Kotimaisissa tutkimuksissa on kuitenkin varsin harvoin hyödynnetty kyselytutkimusaineistoja. Poikkeuksen muodostaa kuuden suurimman puolueen jäsenten medialuottamusta tarkastellut analyysi (Koivula & al. 2016). Tutkimuksen perusteella puolueiden jäsenten luottamus mediaan oli alhaisinta perussuomalaisen ja korkeinta vihreiden ja kokoomuslaisten keskuudessa.

Tutkimusasetelma

Tässä analyysissä vertailemme puolueiden kannattajien luottamusta kotimaisiin mediatoimijoihin. Lisäksi vertaamme puolueiden kannattajien ja koko väestön näkemyksiä. Tutkimuskysymyksenä on, miten eri puolueiden kannattajien medialuottamus eroaa toisistaan.

Ensiksi tarkastelemme suhtautumista väittämiin ”suomalaisessa mediassa ei julkaista tarkoituksella vääristeltyä tietoa” ja ”sanomalehdet kirjoittavat tasapuolisesti eri puolueista”, joihin vastausasteikko oli 1 täysin eri mieltä, 3 ei samaa eikä eri mieltä, 5 täysin samaa mieltä. Sen jälkeen kartoitamme tarkemmin toimijakohtaista medialuottamusta kysymyksellä ”Kuinka luotettavana pidät seuraavia?” (asteikko 1–5, 1 ei lainkaan luotettava ja 5 erittäin luotettava). Tutkimus käsittelee viittä erityyppistä mediaa tai julkaisua: Helsingin Sanomia, Yleisradiota, Suomen Kuvalehteä, MV-lehteä¹ ja Ilta-Sanomia. Analysoimme eroja vertailemalla prosenttijakaumia.

Tutkimusaineistona hyödynnetään alkuvuodesta 2017 kerättyä Arkielämä ja osallistuminen -väestökyselyä (n = 1 648). Kyseessä on 18–84-vuotiaalle suomenkieliselle väestölle satunnaisotannalla tehty postikyselytutkimus, joka lähetettiin 4 001 henkilölle ja johon oli mahdollista vastata myös verkkolomakkeella. Kyselyn vastausaktiivisuus oli 41,5 prosenttia. Vastaajissa naiset ja vanhemmat ikäryhmät olivat hieman yliedustettuina, minkä vuoksi käytämme vinoumia tasoittavia painoker-toimia. (Ks. Koivula & al. 2017.)

Puolueiden kannattajat jaoteltiin sen perusteella, minkä yksittäisen puolueen he kokivat kyselyhetkellä tärkeimmäksi. Alkuperäinen kysymys esitettiin vastaajille seuraavasti: ”Minkä puolueen koet itsellesi tärkeimmäksi? (Valitse vain yksi)”.

¹ MV-lehti poikkeaa muista mainituista, sillä kyseessä on valeuutis sivusto (esim. Reunanen 2017).

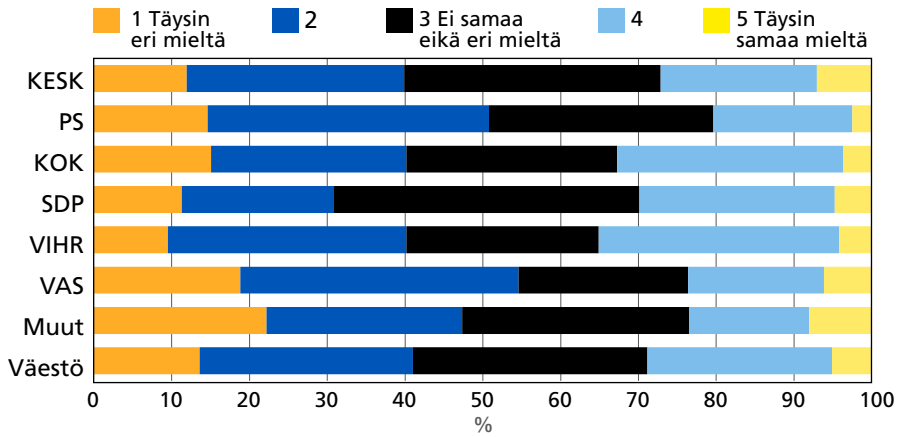
Vastaajille annettiin vaihtoehtoisiksi kahdeksan eduskuntapuoluetta sekä mahdollisuus vastata jokin muu puolue avovastauksena (Koivula & al. 2017). Puolueiden kannatus jakautui aineistossa seuraavasti: sosiaalidemokraatteja piti tärkeimpänä puolueena 22,1, keskustaa 19,4, vihreitä 16,4, kokoomusta 15,9, perussuomalaisia 9,5 ja vasemmistoliittoa 7,3 prosenttia vastaajista. RKP:n ja kristillisdemokraattien osalta vastausmäärät jäivät edustavuudeltaan heikohkoiksi, minkä vuoksi kyseisten puolueiden kannattajat on yhdistetty tässä analyysissä eduskunnan ulkopuolisten puolueiden kanssa ”muut”-kategoriaan.

Tulokset

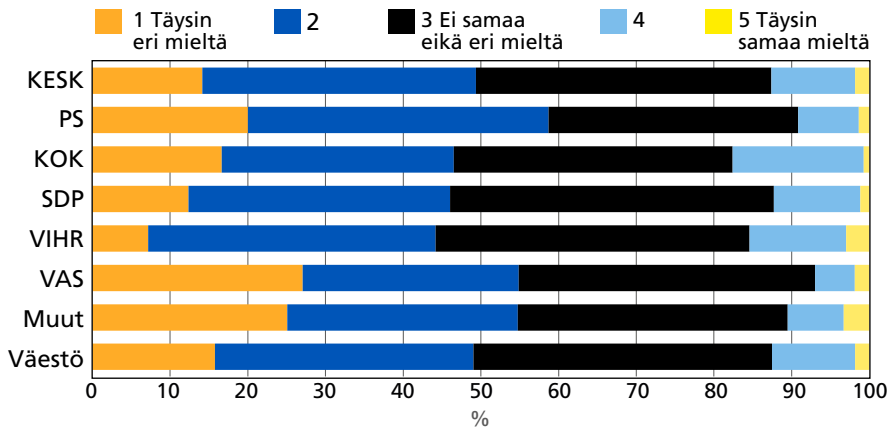
Tarkastelemme aluksi yleistä luottamusta mediaan (kuvio 1). Väittämään ”suomalaisessa mediassa ei julkaista tarkoituksella vääristeltyä tietoa” suhtautuvat epäilevästi etenkin vasemmistoliiton ja perussuomalaisen kannattajat. Sen sijaan vihreiden ja kokoomuksen tukijat ovat yleisimmin väitteen kanssa samaa mieltä. Perussuomalaiset ja vasemmistoliittolaiset suhtautuvat epäilevästi myös väitteeseen, jonka mukaan sanomalehdet kirjoittavat tasapuolisesti eri puolueista, kun taas kokoomuksen ja vihreiden kannattajat ovat eniten väitteen kanssa samaa mieltä (kuvio 2). Kaikkien puolueiden kannattajissa on kuitenkin enemmän vastaajia, jotka ovat eri mieltä mainittujen väitteiden kanssa. Näin ollen vaikka Suomen väestön medialuottamus on yleisesti ottaen korkeaa tasoa (Newman & al. 2017), median uskotaan yleisesti levittävän myös virheellistä ja puolueellista tietoa.

Kun tarkastellaan luottamusta eri mediatoimijoihin, eroja eri puolueiden kannattajien välillä löytyy etenkin niin sanotun valtamedian ja valemedian välillä (kuvio 3–7). Esa Reunanen (2017) mukaan Suomen valeuutis sivustoista tunnetuin on MV-lehti, jonka tarjonta painottuu muun muassa maahanmuuton ja islamin vastaisiin uutisiin sekä muista medioista kopioituun ja muunneltuun materiaaliin. Valemedioille tyypilliseen tapaan MV-lehti pyrkii heikentämään luottamusta vakiintuneita medioita kohtaan. (Reunanen 2017.)

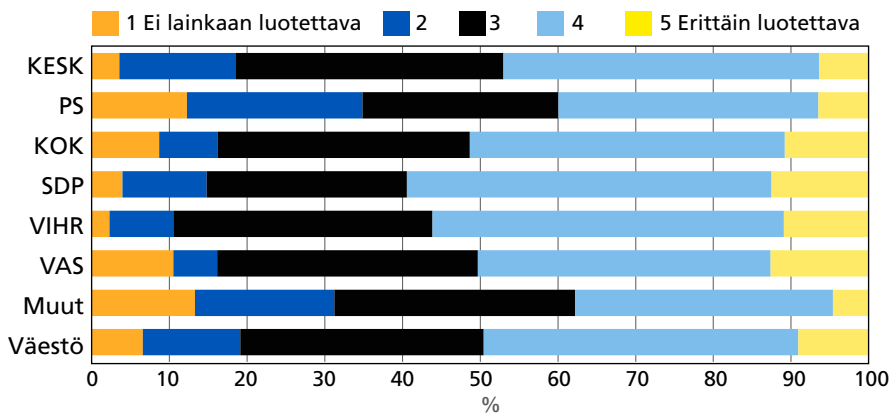
Kun vertaillaan medioiden tai julkaisujen nauttimaa luottamusta, suurimmat erot löytyvät Helsingin Sanomien ja MV-lehden väliltä. Vihreiden kannattajista lähes 62 prosenttia pitää Hel-

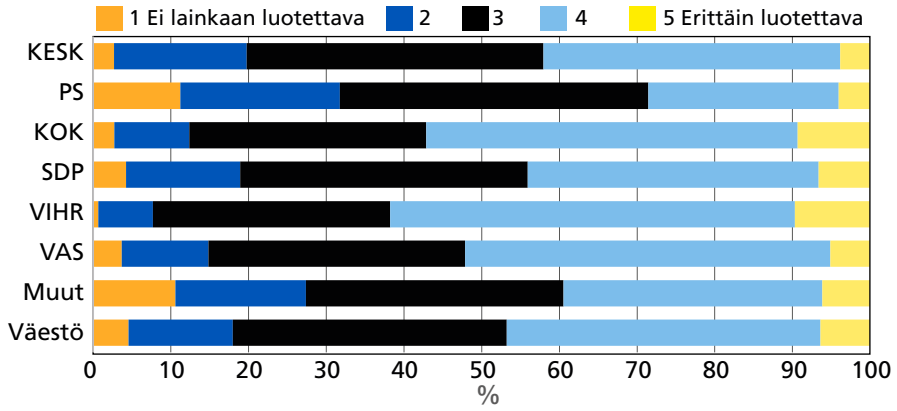
Kuvio 1. Puolueiden kannattajien ja koko väestön suhtautuminen väittämään ”Suomalaisessa mediassa ei julkaista tarkoituksella vääristettyä tietoa”.

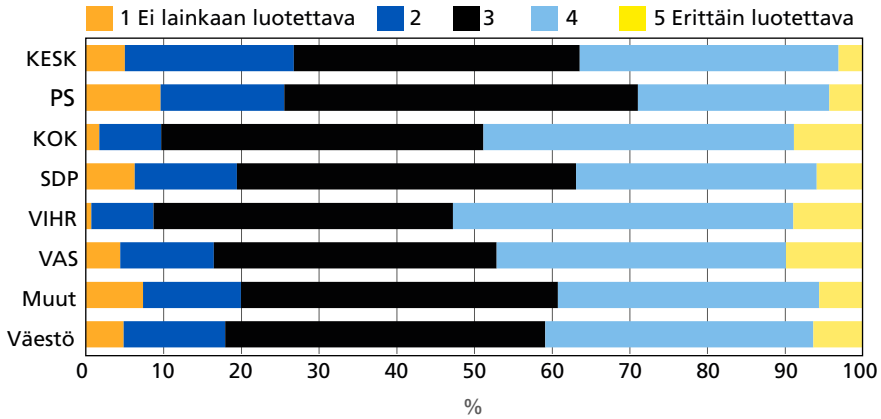
Kuvio 2. Puolueiden kannattajien ja koko väestön suhtautuminen väittämään ”Sanomalehdet kirjoittavat tasapuolisesti eri puolueista”.

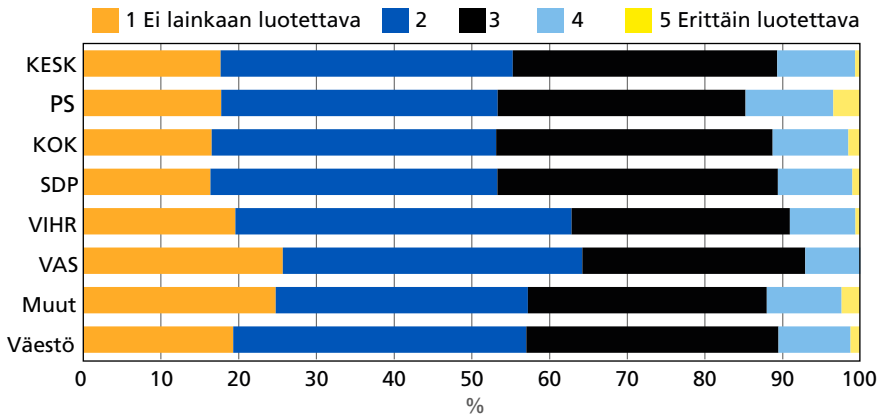
Kuvio 3. Puolueiden kannattajien ja koko väestön luottamus Yleisradioon.

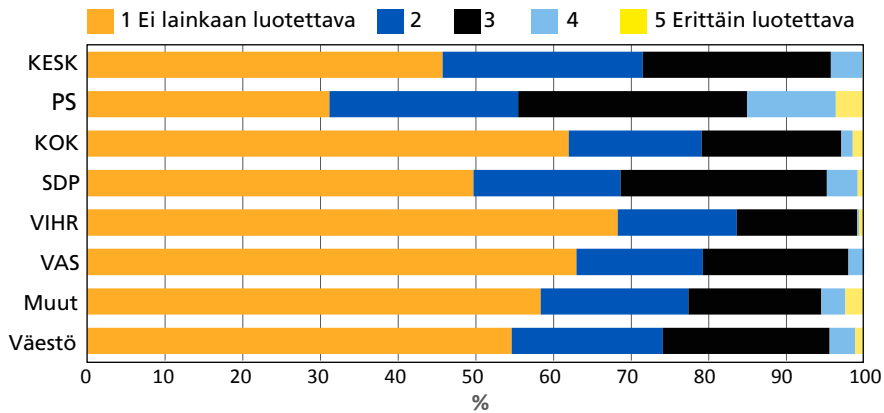
Kuvio 4. Puolueiden kannattajien ja koko väestön luottamus Helsingin Sanomiin.

Kuvio 5. Puolueiden kannattajien ja koko väestön luottamus Suomen Kuvalehteen.

Kuvio 6. Puolueiden kannattajien ja koko väestön luottamus Ilta-Sanomiin.

Kuvio 7. Puolueiden kannattajien ja koko väestön luottamus MV-Lehteen.

singin Sanomia jokseenkin tai erittäin luotettavana, perussuomalaisten kannattajista taas vain 28,5 prosenttia. MV-lehden kohdalla tilanne on toisen suuntainen: vihreistä julkaisua pitää luotettavana reilut yksi prosentti, perussuomalaisista puolestaan yli 15 prosenttia. Kuitenkin myös Yleisradion, Suomen Kuvalehden ja Ilta-Sanomien kohdalla puolueiden välillä voidaan nähdä selvää hajontaa. Kiinnostava ristiriita Suomessa vallitsee Ilta-Sanomien kohdalla: julkaisu on etenkin verkossa erittäin luettu (Newman & al. 2017), mutta siihen ei erityisemmin luoteta missään puolueessa. Eniten siihen luottavat perussuomalaisten kannattajat (15,5 prosenttia). Yksi perussuomalaisia puolueena luonnehtinut piirre on ollut eliitinvastaisuus, mikä saattaa heijastua myös sen kannattajien medialuottamukseen. Perinteiset mediatoimijat saatetaan kokea eliitin edustajiksi, minkä takia haetaan vaihtoehtoisia julkaisuja eliitin edustajiksi koetuille medioille.

Lopuksi

Olemme tässä analyysissä tarkastelleet puolueiden kannattajien näkemyksiä mediasta erityisesti luottamuksen näkökulmasta. Tulos on varsin selkeä. Vaikka suomalaiset selvästi luottavat aiemman tutkimuksen mukaan mediaan (Newman & al. 2017), on tiettyjä jakolinjoja löydettävissä. Ensinnäkin minkään puolueen kannattajista enemmistö ei usko, että suomalaisessa mediassa ei julkaisutaisi tarkoituksella vääristeltyä tietoa. Lisäksi kannattajat kokevat, että sanomalehdet eivät kohtele eri puolueita tasapuolisesti. Perussuomalaiset ovat

tässä kaikkein kriittisimpiä, samoin kuin vasemmistoliiton ja pienempien puolueiden kannattajat. Vastaavasti kokoomuslaiset ja vihreät ovat kaikkein luottavaisempia.

Aiemmin olemme lähes samojen kysymysten kautta tutkineet puoluejäseniä (ks. Koivula & al. 2016). Kiintoisimmat erot löytyvät perussuomalaisista. Perussuomalaisten jäsenet ja kannattajat eivät usko median tasapuolisuuteen, kun sitä kysytään sen kautta, miten tasapuolisesti sanomalehtien uskotaan kirjoittavan eri puolueista. Jäsenet ovat kuitenkin kannattajia kriittisempiä tasapuolisuuden osalta. Perussuomalaisten jäsenet ovatkin joiltain osin poikkeavia näkemyksissään mediasta kuin kannattajansa. Tämä näkyy erityisesti siten, että jäsenet luottavat huomattavasti useammin MV-lehteen kuin puolueen kannattajat. (Ks. Koivula & al. 2016). Jäsenistä lähes kolmasosa pitää lehteä luotettavana, kun muissa puolueissa kyseessä on vain keskimäärin muutaman prosentin kokoinen ryhmä (Koivula & al. 2016). Jäsenistä Helsingin Sanomiin luottaa jopa hiiven vähemmän kuin MV-lehteen, luottavaisten osuus on 27 prosenttia. Kannattajien osalta luottamus Helsingin sanomiin on samalla tasolla kuin jäsenistössä, mutta ero koskee nimenomaan MV-lehteä.

Suuremmat erot ovatkin eri puolueiden kannattajien ja jäsenten välillä luottamuksessa yksittäisiin mediatoimijoihin.² Kaikkiaan puoluejäsenet luottavat Helsingin Sanomiin huomattavasti kannat-

² Itse medialuottamukseen liittyvä kysymys oli muotoiltu samalla tavalla jäsenille ja kannattajille, mutta jäsenille oli annettu myös mahdollisuus valita vaihtoehdoksi "en tunne julkaisua". Analyysissa nämä vastaajat on tiputettu pois.

tajia enemmän (ks. Koivula & al. 2016). Poikkeus ovat perussuomalaiset ja vasemmistoliitto, joissa jäsenten ja kannattajien välillä ei ole eroa. Suomen Kuvalehti on panostanut viime vuosina varsin paljon politiikasta kirjoittamiseen. Tätä tuntuu arvostavan merkittävä osa puoluejäsentistä. Kaikissa puolueissa jäsenet luottavat kannattajia selvästi useammin Suomen Kuvalehteen (ks. Koivula & al. 2016). Iltaapäivälehdistöön taas ei tunnuta luotettavan ylipäättään, on kyseessä sitten jäsenet tai kannattajat.

Kuten alussa toimme esille, vihreät ja perussuomalaisten kannattajat ovat arvoiltaan eniten erillään toisistaan (Westinen 2015). Tämä näkyy myös, kun tarkastellaan kannattajien medialuottamusta. Huomionarvoista kuitenkin on, että suo-

malaisessa poliittisessa järjestelmässä perussuomalaiset ja vasemmistoliitto ovat myös usein erilaisen jakolinjojen vastakkaisilla puolilla. Puolueiden välillä on merkittäviä eroja suhteessa sosiaali- ja talouspolitiikkaan, mutta ennen kaikkea arvokysymyksissä liberaali–konservatiivi-akselilla. Tästä näkökulmasta onkin mielenkiintoista, että puolueita yhdistää voimakas kriittisyys mediaa kohtaan. Näin ollen voidaan olettaa, että näiden kahden puolueen kannattajat pyrkivät myös hakeutumaan muita enemmän vaihtoehtoisten medialähteiden pariin. Kansainvälisen tutkimusten mukaan vaihtoehtomedioiden lukijat luottavat ylipäättään vähemmän valtamediaan (Jackob 2010). Jatkossa tätä yhteyttä tulisi tutkia myös Suomessa.

KIRJALLISUUS

- Barthel, Michael & Mitchell, Amy: *Americans' Attitudes About the News Media Deeply Divided Along Partisan Lines*. Washington: Pew Research Center, 2017. <http://www.journalism.org/2017/05/10/americans-attitudes-about-the-news-media-deeply-divided-along-partisan-lines> (luettu 2.1.2018).
- Dalton, Russell J.: *Citizen Politics: Public Opinion and Political Parties in Advanced Industrial Democracies*. Los Angeles: SAGE, 2014.
- Hoelig, Sascha: Social participation in online news usage in Europe and its underlying causes: Individual versus structural factors. *European Journal of Communication* 31 (2016): 4, 393–410.
- Hooghe, Liesbet & Marks, Gary & Wilson, Carole J.: Does Left/Right Structure Party Positions on European Integration? *Comparative Political Studies* 35 (2002): 8, 965–989.
- Jackob, Nikolaus Georg Edmund: No Alternatives? The Relationship Between Perceived Media Dependency, Use of Alternative Information Sources, and General Trust in Mass Media. *International Journal of Communication* 4 (2010): 1, 589–606.
- Koivula, Aki & Saarinen, Arttu & Koironen, Ilkka: Yksipuolinen vai tasapuolinen media? Puoluejäsenten mielipiteet mediasta. *Kanava* 44 (2016): 8, 17–21.
- Koivula, Aki & Sirppiniemi, Ringa & Koironen, Ilkka & Oksanen, Janna: *Working Papers in Economic Sociology: Arkielämä ja osallistuminen -kyselyn tutkimusseloste*. Turku: Turun yliopisto, sosiaalitieteiden laitos, 2017. <http://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/143938/Raportti%20web.pdf?sequence=7&isAllowed=y> (luettu 14.12.2017).
- Newman, Nic & Fletcher, Richard & Kalogeropoulos, Antonis & Levy, David A. L. & Nielsen, Rasmus (toim.): *Reuters Institute Digital News Report 2017*. Oxford: Reuters Institute, 2017. https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/Digital%20News%20Report%202017%20web_0.pdf (luettu 16.1.2018).
- Noppari, Elina & Niemi, Mari K.: *Sopuleista someaikaan – median valta politiikassa*. S. 245–268. Teoksessa Niemi, Mari K & Raunio, Tapio & Ruostesaari, Ilkka (toim.): *Poliittinen valta Suomessa*. Tampere: Vastapaino, 2017.
- Reunanen, Esa: Finland. S. 65. Teoksessa Newman, Nic & Fletcher, Richard & Kalogeropoulos, Antonis & Levy, David A. L. & Nielsen, Rasmus Kleis (toim.): *Digital News Report*. Oxford: Reuters Institute, 2017. https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/Digital%20News%20Report%202017%20web_0.pdf (luettu 16.1.2018).
- Sunstein, Cass R.: *#republic. Divided democracy in the age of social media*. Princeton University Press, New Jersey, 2017.
- Vuorelma, Johanna: Totuudenjälkeinen aika länsimaisena rappiotarinana. S. 25–44. Teoksessa Korvela Paul-Erik & Vuorelma Johanna (toim.): *Puhun niin totta kuin osaan. Poliittikka faktojen jälkeen*. Jyväskylä: Docendo, 2017.
- Westinen, Jussi. *Cleavages in contemporary Finland: a study on party-voter ties*. Turku: Åbo Akademi University Press, 2015.
- Ylä-Anttila, Tuukka: Populist knowledge: Post-truth repertoires of contesting epistemic authorities. *European Journal of Cultural and Political Sociology* (2018): January, 1–33. <https://doi.org/10.1080/23254823.2017.1414620> (luettu 30.1.2018).

TIIVISTELMÄ

Jukka Sivonen & Arttu Saarinen: Puolueiden kannattajien luottamus mediaan

Suomalaisten medialuottamus on kansainvälisesti tarkasteltuna poikkeuksellisen korkealla tasolla. Tätä on perusteltu muun muassa sillä, että suomalainen journalismi on suhteellisen objektiivista ja itsenäistä, eikä mediakenttä ole poliittisesti erityisen jakaantunut. Tässä analyysissä vertaillaan medialuottamuksen tasoa puolueiden kannattajien välillä. Aineistona käytetään vuonna 2017 kerättyä ja Arkielämä ja osallistuminen -väestökyselyä (n = 1 648). Väestöllisesti edustava analyysi tuo uutta tietoa puolueiden kannattajien suhtautumisesta mediaan.

Perinteisten suurten puolueiden kannattajat suhtautuvat mediaan yleisesti ottaen suhteellisen luottavaisesti, tosin sanomalehdistön totuudenmukaisuuden suhtauduttiin kaikissa puolueissa varsin kriittisesti. Epäilevimmin sanomalehdistön tasapuolisuuteen ja totuudenmukaisuuteen suhtautuvat perussuomalaisten ja vasemmistoliiton kannattajat, kun taas kokoomuksessa ja vih-

reissä luottamus mediaan on näiltä osin korkeinta. Samansuuntaisia tuloksia saadaan tarkasteltaessa puolueiden kannattajien luottamusta yksittäisiin mediatoimijoihin. Perussuomalaisten kannattajat luottavat vähiten perinteisiin mediatoimijoihin Yleisradioon ja Helsingin Sanomiin, mutta heistä löytyy muita puolueita suurempi osuus valemmedia MV-lehteen luottavia kannattajia, johon taas muissa puolueissa luottamus on hyvin pientä, ja vihreissä se on olematonta.

Tulokset osoittavat, että vaikka luottamus mediaan on Suomessa yleisesti ottaen vahvaa, puolueiden kannattajien väliltä voidaan tunnistaa jakolinjoja suhteessa medialuottamukseen. Erityisesti vihreät ja perussuomalaiset – jotka ovat tyypillisesti arvokysymyksissä kauimpana toisistaan – eroavat toisistaan medialuottamuksen suhteen. Vaikka vasemmistoliiton kannattajat ovat myös tyypillisesti arvokysymyksissä kaukana perussuomalaisista, puolueita yhdistää kriittinen suhtautuminen median tasapuolisuuteen ja totuudenmukaisuuteen.